

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/211/2018
Identifikačné číslo spisu: 8117218518
Dátum vydania rozhodnutia: 10.12.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Elena Siebenstichová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:8117218518.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletého Z. E., nar. XX. B. XXXX, bývajúceho u matky, zastúpeného opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Prešove, dieťa rodičov matky P. T. E., bývajúcej v Š.L. C. Č.. XXX, zastúpenej JUDr. Vincentom Lechmanom, advokátom so sídlom v Košiciach, Popradská č. 80 a otca P. Z. E., bývajúceho v E., L. Č.. XX, o udelenie súhlasu k zmene mena maloletého, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 30 P 189/2017, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu V Prešove z 27. marca 2018 sp. zn. 5 CoP 5/2018, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Prešove z 27. marca 2018 sp. zn. 5 CoP 5/2018 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 22. novembra 2017 č.k. 30 P 189/2017-33 udelil namiesto otca P. Z. E. matke P. T. E., Q.. V súhlas k podaniu žiadosti o zmenu mena maloletého Z. E., nar. XX. B. XXXX na meno Z. E.. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

2. Krajský súd (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie otca rozsudkom z 27. marca 2018 sp. zn. 5 CoP 5/2018 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že návrh matky o udelenie súhlasu k zmene mena mal. Z. E., nar. XX. B.F. XXXX na Z. E. zamietol. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala matka maloletého dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnila § 420 písm. a/ a f/ CSP. Výtýkala odvolaciemu súdu, že rozhodnutím zasiahol do právomoci okresného úradu, ktorý v zmysle zákona č. 300/1993 Z.z. o mene a priezvisku (ďalej len „zákon č. 300/1993 Z.z.“) Zb., je oprávnený rozhodovať o zmene mena. Namietala, že odvolací súd jej nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočnenie práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a odvolací súd rozhodol o veci, ktorá nepatrí do právomoci súdu. Poukázala na to, že odvolací súd nesprávne v odôvodnení napadnutého rozhodnutia v bode 5. uvádza, že sa k odvolaniu otca nevyjadrila, pričom z odôvodnenia rozhodnutia nie je zrejmé, ako k tomuto záveru dospel. K odvolaniu otca sa vyjadrila podaním zo 7. februára 2018, ktoré bolo Okresnému súdu Prešov

riadne doručené do elektronickej schránky súdu dňa 7. februára 2018. K dovolaniu zároveň pripojila doručku z Okresného súdu Prešov - záznam z elektronickej schránky o odoslaní podania s prílohou ako aj samotné vyjadrenie matky k odvolaniu otca. Z obsahu rozsudku vyplýva, že odvolací súd na jej vyjadrenie vôbec neprihliadol a vyhovel odvolaniu otca bez toho, aby prihliadol na dôkazy, ktoré v konaní vyšli najavo a plne sa stotožnil s tvrdeniami otca, ktoré však neboli žiadnym spôsobom preukázané a boli v jej vyjadrení k odvolaniu spochybnené a vyvrátené. Odvolací súd tým, že na jej riadne doručené vyjadrenie k odvolaniu otca bez závažných dôvodov neprihliadol a bez ďalšieho uvádza, že sa k odvolaniu otca nevyjadřila, čo nie je pravda, týmto postupom porušil jej právo na spravodlivý proces. Došlo tak k porušeniu zásady rovnosti zbraní. V dovolaní sa ďalej podrobne vyjadřila k argumentom odporcu uvedeným v odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie. Záverom poukázala na to, že odvolací súd svojím rozhodnutím, tak ako ho zdôvodnil, prekročil právomoc danú mu zákonom, čo môže zakladať dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. a/ CSP. Predmetné konanie je konaním o nahradenie súhlasu rodiča so zmenou mena, ale nie je konaním o zmene mena. O zmene mena bude rozhodovať príslušný orgán, ktorým je v zmysle § 9 zákona č. 300/1993 Z.z. o mene a priezvisku (ďalej len „zákon č. 300/1993 Z.z.“) okresný úrad príslušný podľa trvalého pobytu syna. Odvolací súd však vo svojom rozsudku uvádza skutočnosti, ktoré by mali byť predmetom administratívneho prieskumu zo strany okresného úradu, ktorý sa s predmetnými argumentami jej ako aj otca vypořiadal. Predmetom konania v danom prípade je však nahradenie súhlasu otca s podaním žiadosti o zmenu mena maloletého v zmysle § 11 ods. 3 písm. a/ zákona č. 300/1993 Z.z. Odvolací súd neprimerane zasiahol do právomoci okresného úradu, keď vo svojom odôvodnení (bod 16. odôvodnenia rozsudku) konštatoval: „odvolací súd má za to, že existencia závažných dôvodov, ktoré sú predpokladom pre vyhovie matkou podaného návrhu na zmenu mena zistená nebola“. Takúto skutočnosť môže konštatovať kompetentný a príslušný okresný úrad po náležitom zistení a posúdení jej žiadosti, ku ktorej je potrebný buď súhlas otca, resp. súdne rozhodnutie s nahradením jeho súhlasu. Z uvedených dôvodov žiadala rozsudok odvolacieho súdu zmeniť tak, že potvrdí rozsudok súdu prvej inštancie, resp. rozsudok odvolacieho súdu zruší a vec vráti tomuto súdu na ďalšie konanie.

4. Otec maloletého ani procesný opatrovník maloletého písomné vyjadrenie k dovolaniu matky nepodali.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a tiež dôvodné.

6. Dovolanie je v danom prípade podané vo veci starostlivosti súdu o maloletých (súhlas na zmenu mena maloletého), ktorá je upravená od 1. júla 2016 v Civilnom mimosporovom poriadku § 111 písm. a/ (ďalej len „CMP“). Vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ak tento zákon neustanovuje inak. CMP v ustanoveniach § 76 a § 77 obsahujúcich niektoré ustanovenia o dovolaní „neustanovuje inak“, ak ide o prípustnosť dovolania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých; prípustnosť dovolania matky bolo preto potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP, ktoré upravujú, kedy je dovolanie prípustné (§ 419 a nasl. CSP).

7. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

8. Pokiaľ dovolateľka vyvodzuje prípustnosť jej dovolania z § 420 CSP, dovolací súd zdôrazňuje, že aj za účinnosti CSP je naďalej aktuálny právny názor, podľa ktorého prípustnosť dovolania nezakladá samo tvrdenie dovolateľa o existencii vady zmätočnosti, ale až záver odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3 Cdo 41/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 5/2017, 8 Cdo 73/2017).

8.1. Matka maloletého v dovolaní namieta, že v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. a/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov. Tvrdí, že v konaní došlo k tejto procesnej vade, lebo „odvolací súd tak, ako zdôvodnil svoje rozhodnutie, prekročil právomoc danú mu zákonom“.

8.2. Podľa § 423 CSP dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné.

8.3. Dovolací súd pri posudzovaní opodstatnenosti uvedenej dovolacej argumentácie dovolateľky vychádzal z cit. ustanovenia § 423 CSP a dospel k záveru, že námietka nedostatku právomoci súdu je neopodstatnená.

8.4. Dovolací súd považuje za potrebné dodať, že súd prvej inštancie rozhodoval o návrhu matky maloletého o nahradenie súhlasu otca na zmenu mena maloletého v zmysle § 11 ods. 3 písm. a/ zákona č. 300/1993 Z.z. Predmet konania sa nezmenil ani v odvolacom konaní, kde odvolací súd na odvolanie otca návrh matky na nahradenie súhlasu otca na zmenu mena maloletého zamietol. Je nesporné, že rozhodovanie o nahradení súhlasu druhého z rodičov na zmenu mena alebo priezviska maloletého patrí podľa uvedeného ustanovenia do právomoci súdu. Iba výrok rozhodnutia súdu je spôsobilý vyvolať procesné účinky; prostredníctvom odôvodnenia súd len uvádza skutkové a právne závery, ktoré vyjadril vo výroku svojho rozhodnutia. Pokiaľ dovolateľka namietala nesprávne odôvodnenie napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, z ktorého vyvodzovala nedostatok právomoci súdu na rozhodovanie o nahradení súhlasu otca na zmenu mena maloletého a zároveň sa aj z ďalšieho dôvodu domáhala zrušenia napadnutého rozsudku, resp. jeho zmeny, táto námietka nie je z vyššie uvedených dôvodov opodstatnená a nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. a/ CSP proti rozsudku odvolacieho súdu. Niet preto pochyb, že súdy v danom prípade prejednali a rozhodli vec patriacu do ich právomoci.

9. Matka maloletého ďalej v dovolaní namieta, že postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP tým, že odvolací súd pri rozhodovaní neprihliadol na jej písomné vyjadrenie k odvolaniu otca, ktoré skutkovo i právne odôvodnila, ktoré bolo súdu prvej inštancie doručené dňa 7. februára 2018 do elektronickej schránky (v súdom určenej lehote, pred rozhodnutím odvolacieho súdu), o čom predložila písomné potvrdenie.

9.1. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú dovolateľkou namietanú procesnú vadu zmätočnosti, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

9.2. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05). Súd sa z tohto dôvodu nemusí v odôvodnení svojho rozhodnutia zaoberať úplne všetkými dôvodmi a argumentmi procesných strán; postačujúcim je, ak z odôvodnenia rozhodnutia sú zrejmé všetky skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia, ktoré sú podstatné pre rozhodnutie (II. ÚS 76/07).

9.3. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania vecí (to, ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu, ako to aj v danom prípade robia dovolatelia. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku (3 Cdo 110/2017, 4 Cdo 128/2017, 8 Cdo 56/2017). Dovolací súd pripomína, že aj podľa aktuálnej judikatúry najvyššieho súdu nesprávne právne posúdenie, na ktorom spočíva dovolaním napadnutý rozsudok, nezakladá procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP (R 24/2017).

9.4. So zreteľom na obsah dovolania dovolací súd osobitne skúmal, či v konaní nedošlo k procesnej vade uvedenej v § 420 písm. f/ CSP, ktorú dovolateľka vidí v tom, že jej odvolací súd pri rozhodovaní o

odvolaní otca nezohľadnil jej písomné vyjadrenie k odvolaniu, ktoré súdu doručila pred rozhodnutím odvolacieho súdu.

10. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je i relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky, ak je toto konanie v rozpore s procesnými zásadami, porušuje ústavnoprávne princípy (II. ÚS 85/06). Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu. V zmysle článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd jednou zo všeobecných záruk spravodlivého prejednávania vecí pred súdom je zásada „rovnosti zbraní“. Tento princíp je jeden zo znakov širšieho konceptu spravodlivého súdneho konania a vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť jej protistrane.

10.1. Koncept spravodlivého súdneho konania v sebe implikuje právo na kontradiktórne konanie, podľa ktorého procesné strany musia dostať príležitosť predložiť nielen všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale aj zoznámiť sa so všetkými dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa pred ním. Požiadavka, aby procesné strany v konaní mali možnosť dozvedieť sa a vyjadriť sa ku všetkým zhromaždeným dôkazom alebo k stanoviskám pripojeným v spise, sa aplikuje aj na odvolacie konanie.

10.2. V tejto súvislosti je možné analogicky vychádzať z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), vo veci Trančíková proti Slovenskej republike z 13. januára 2015 (sťažnosť č. 17127/12) z ktorého vyplýva, že vyjadrenie sporovej strany vo veci (vrátane vyjadrenia k opravnému prostriedku protistrany), ktoré obsahuje riadnu právnu a skutkovú argumentáciu je potrebné považovať za také vyjadrenie, ktoré je potrebné subsumovať pod požiadavku, aby sporové strany mali možnosť dozvedieť sa o ňom a eventuálne sa k nemu aj vyjadriť.

11. V prejednávanej veci došlo k obdobnej procesnej situácii, nakoľko matke maloletého bolo doručené súdom prvej inštancie odvolanie otca proti rozsudku súdu prvej inštancie, ku ktorému dala písomné vyjadrenie, avšak odvolací súd (ktorý rozhodol bez nariadenia pojednávania) v odôvodnení svojho rozhodnutia konštatuje, že vyjadrenie k odvolaniu nepodala a je zrejme, že z tohto dôvodu ani na jej námietky voči odvolaniu otca nereagoval. Dovolateľka zároveň k svojmu dovolaniu pripojila doklad o doručení vyjadrenia k odvolaniu otca maloletého do elektronickej schránky Okresného súdu Prešov dňa 7. februára 2018 a pripojila aj samotné vyjadrenie k odvolaniu.

11.1. Zo spisu Okresného súdu Prešov vyplýva, že toto jej podanie - t.j. vyjadrenie k odvolaniu otca sa v ňom nenachádza, nie je v spise zažurnalizované a nepochybné, že ho nemal k dispozícii ani Krajský súd v Prešove v čase rozhodovania o odvolaní otca dňa 27. marca 2018. Skutočnosť tvrdenej dovolateľkou podporené aj ňou predloženými dôkazmi naznačujú, že pokiaľ odvolací súd pri posudzovaní dôvodnosti odvolania otca sa neoboznámil aj s vyjadrením matky k odvolaniu, mohol sa dopustiť takého procesného pochybenia, ktoré mohlo zbaviť dovolateľku prístupu k súdu, teda, aby odvolací súd preskúmal odvolanie aj so zreteľom na jej vyjadrenie k odvolaniu otca. Najvyšší súd preto dospel k záveru, že odvolací súd postupom v odvolacom konaní, ktorý predchádzal vydaniu napadnutého rozhodnutia, porušil základné právo matky maloletého na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej právo na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru a právo na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Na uvedený právny záver nemá vplyv skutočnosť, že odvolací súd nemal k dispozícii elektronicke podanie vyjadrenia k odvolaniu otca; prípadné pochybenie súdu nižšieho stupňa nemôže byť na ťarchu účastníka konania, ktorý sa ochrany svojich práv a oprávnených záujmov domáha spôsobom ustanoveným zákonom.

12. Vzhľadom na zistenie, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f/ C.s.p., ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 CSP). S prihliadnutím na dôvod zrušenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, sa najvyšší súd ďalej nezaoberal dovolateľkou tvrdeným dôvodom, ktorý uplatnila v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

13. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie,

rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).
14. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.